

навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності” (із змінами, внесеними від 12.10.2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/796-2010>.

3. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки. – Постанова Кабінету Міністрів від 16.01.2007 № 34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

УДК 65.012.12

Бурденюк Т.Г.,
к.е.н., доцент кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ЕКСПЕРТНА ДІАГНОСТИКА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Сучасна транзитивна економіка характеризується конкурентним зовнішнім середовищем, агресивність, складність та непередбачуваність котрого гостро ставить на порядок денний проблему аналізу зовнішніх факторів їх прогнозування з метою вироблення і реалізації ефективної стратегії розвитку. Вирішення даної проблеми стає можливим при використанні нетрадиційних видів аналітичних досліджень за допомогою інструментів експертної діагностики. Система аналітичної діагностики має ряд переваг, основними з яких є оцінка факторів зовнішнього середовища та забезпечення аналітичної підтримки підприємства при розробці та реалізації стратегії.

Найбільший вплив на діяльність установ державного сектору економіки здійснюють такі зовнішні фактори як міжнародні та фінансово-економічні фактори, природно-екологічні умови розвитку галузі; державне регулювання та нормативно-правова база; науково-технічний прогрес; політичне становище, тощо. Аналіз впливу на підприємства зовнішнього середовища, оцінку характеру та напрямку дії його факторів доцільно здійснювати методом експертної діагностики. Алгоритм діагностики наступний:

1) експертам пропонується оцінити відібрані фактори зовнішнього середовища, по мірі впливу того чи іншого на підприємство;

2) оцінки експертів по кожному фактору піддаються нормуванню на основі котрого визначаються ваги кожного фактора в оцінках всіх експертів [1]:

$$M_i = \frac{\sum_{j=1}^m a_{ij}}{\sum_{j=1}^m \sum_{i=1}^n a_{ij}}, \quad (1)$$

де, M_i – вага i -го фактора; a_{ij} – нормована оцінка i -го фактора, присвоєна j -им експертом, m – кількість експертів; n – кількість факторів.

Основні труднощі при використанні методу експертної діагностики полягають в правильній організації експертних процедур. В першу чергу це стосується формування експертної групи. При оцінці факторів зовнішнього середовища до складу експертів можуть бути зараховані фахівці облікового, маркетингового та планово-економічного відділів підприємства. Відбір експертів пропонуємо здійснювати на основі коефіцієнта компетентності (K_j). Розрахунок компетентності експертів доцільно проводити з врахуванням наступних факторів: стаж роботи, посада, освіта, за формулою [1]:

$$K_j = S_j + P_j + E_j, \quad (2)$$

де S_j – стаж роботи експерта, бали; P_j – посада експерта, бали; E_j – освіта, балли.

Фахівці у яких коефіцієнт компетентності найвищий входять до складу експертної групи. Основною метою роботи групи є пошук вагових коефіцієнтів факторів зовнішнього середовища. Отримані ваги зовнішніх факторів можна вважати за об'єктивні тільки після проведення процедури перевірки узгодженості суджень експертів.

В зв'язку з природою даних, котрі являються результатом експертних оцінок, для їх діагностики зазвичай використовують рангові (непараметричні) методи. Для того щоб оцінити узгодженість суджень експертів при оцінці ними ряду факторів зовнішнього середовища можна скористатися коефіцієнтом кореляції Спірмена або коефіцієнтом конкордації Кендалла. У випадку, якщо експертів не два, а більше (група експертів) використовується коефіцієнт конкордації Кендалла (W) [3, 177]:

$$W = \frac{12}{m^2(n^3 - n)} \times S, \quad (3)$$

де

$$S = \sum_{j=1}^n \left(\sum_{i=1}^m R_{ij} - \frac{m(n+1)}{2} \right)^2 \quad (4)$$

де n – кількість досліджуваних факторів, m – кількість експертів, R_{ij} – ранг j -го фактору, присвоєний i -ий експертом.

Для перевірки значимості коефіцієнта конкордації Кендалла (W) формулюють дві статистичні гіпотези: H_0 – судження (оцінки) експертів не узгоджуються; H_a – судження (оцінки) експертів узгоджуються.

Нульова гіпотеза відхиляється, якщо $W > W_{кр}$. Алгоритм перевірки гіпотез залежить від кількості оцінюваних об'єктів (табл. 1). Відмітим, що критичні значення коефіцієнта конкордації $W_{кр}$ задовільно апроксимуються (незалежно від значення n) при допомозі наступної формули:

$$W_{кр} = W_{\alpha, m, n} = 1 - X_{\alpha, A, B} + \frac{36}{m^2(n^3 - n)} \quad (5)$$

де $A = (m - 1) \times B$; $B = \frac{n - 1}{2} - \frac{1}{m}$; $X_{\alpha, A, B}$ – зворотна функція стандартного бета розподілу. Якщо ж кількість об'єктів (n) більше 7, то нульова гіпотеза відхиляється на приблизному рівні значимості α , якщо

$W \geq W_{кр} = \chi_{\alpha, \nu}^2 / (m(n-1))$ при $\nu = n - 1$, ступені свободи для розподілу χ^2 (табл. 1.).

Таблиця 1.

Перевірка гіпотез H_0 та H_a в залежності від кількості оцінюваних об'єктів

Кількість оцінюваних об'єктів (n)	
n ≤ 7	n > 7
<p>H_0 приймається при умові: $W < W_{кр}$; H_a приймається при умові: $W > W_{кр}$</p> <p>Гіпотези перевіряються, за допомогою таблиць критичних значень коефіцієнта конкордації при малій кількості оцінюваних об'єктів.</p>	<p>Нульова гіпотеза (H_0) відхиляється при умові: $W > W_{кр}$; $m(n-1)W = W \geq W_{кр} = \chi_{\alpha, \nu}^2 / (m(n-1))$ де α – рівень значимості; $\nu = n - 1$, ступені свободи для розподілу χ^2. Гіпотези перевіряються при допомозі таблиць χ^2 розподілу, шляхом порівняння розрахункового значення коефіцієнта конкордації (W) з критичним ($W_{кр}$).</p>

На основі вищеописаного інструментарію можна на найвищому рівні об'єктивності визначити міру узгодженості оцінок експертів. Використання з цією метою пакетів прикладних статистичних програм значно спрощує розрахунки, дозволяє оцінити значну кількість об'єктів та виключає можливість помилки. Результати апріорного моделювання дають можливість визначити фактор із найбільшою мірою впливу на підприємство. Такий чинник повинен бути всесторонньо проаналізований при допомозі спеціальних методів стратегічного аналізу.

Література:

1. Батуров А.В. Конкурентоспособность фармацевтических производств на региональном лекарственном рынке / А.В. Батуров, Л.В. Мошкова // Фармация. – 2003. – №2. – С.13-18.
2. Бешелев Н.Н. Математико-статистические методы экспертных оценок / Бешелев Н.Н., Гурвич Ф.Г. – М.: Статистика, 1980. – 263 с.
3. Вуколов Э.А. Основы статистического анализа. Практикум по статистическим методам и исследованию операций с использованием пакетов STATISTICA и EXCEL: Учеб. пособие. / Вуколов Э.А. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2004. – 464с.

УДК 657.471.1

Голінач Л. І.,

викладач кафедри аудиту, ревізії та аналізу
 Тернопільський національний економічний університет

**ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ДОСВІД
 ВПРОВАДЖЕННЯ**

Вплив діяльності підприємств на соціально-економічний розвиток суспільства поставили вимоги розширення переліку звітних показників за